

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

מט.

עין משפט נר מצוה

נה א מיי פ"ה מהל
תענית הלה טו סמג
עשין מד"ס טו"ע א"ח
סימן מקם סעף ד :

תורה אור השלם

1. ישתה יי מורה להם
ידעו גוים אנוש המזה
פלה: תהלים ט כא
2. יי שמעתי שמעך
ייראתי יי פעלך בקרב
שנים תיידו בקרב שנים
תודיעי בקרב רבים
תבדור: חבקוק ג ב
3. יידי המזה הלכים
הלך ודבר והזה רכב
אש וסוסי אש ופרדיו בין
שניהם ויעל אלהיו
בסערה השמים:
מלכים ב ב יא
4. לנס שמה רוצח אשר
ירצה את רעהו בבלי
דעת ודוא לא שגא לו
מתהל שלשום ונס אל
אחת מן הערים האל
ותי: דברים ד מב
5. נדמו עמי מבלי
הדעת כי אתה הדעת
מאסת ואמאסף מבחן לי
ותשבת תורת אלהיך
אשבת בקרב גם אני:
הושע ד ו
6. כי עם בציון ישב
בירושלם קבו לא תבכה
יתון יתון לקול זעקך
בשמעתו עקר:
ישעיהו י ל
7. ונתן לבם אדני להם
צר ומים לחץ ולא יבגו
עוד מוריד ויהי עיניך
ראות את מורדיך:
ישעיהו ל כ
8. בבקר תאמר מי יתן
ערב ובערב תאמר מי
יתן בקר מפחד לבקר
אשר תפחד וממראה
עיניך אשר תראו:
דברים כח טו
9. ארץ עיפתה כמו אפל
צלמות ולא סדרים
ותפע כמו אפל:
איוב י כב

זה רית טוב ומין תמרים הוא לעמנו: טהרה יש כך. לפיכך מריחה
לך ולא בטל הריח מאללך: אסא צריה. דרבה צר רב הונא: א"ל.
רב הונא לצריה: שמחם אס. לצי. בטהרתך: והקפידה אס שיני.
טהרה יתור מעלי שנטלת ממני ונתת לו:
רחמי. אהבה: איטפל ציה. גידלו
ציתו: רבי רבי. גדל גדל גדל אומי
ואע"פ כן איני נק: צר נסך
אנא. ואין עלי לכבדך כן:
בתנאי. צפולמוס. חיל שהציה
אספסינוס על ירושלים: עטרוס
חסנים ואירוס. מפרש בגמרא:
צפולמוס של עטרוס. שהציה הורקנוס
אאריסמונולוס אחיו. וצין זה לזה היו
חמשים ושנים שנה כדאמר בסדר
עולם: עטרוס כלום. מפרש
בגמרא [ע"צ]: צפולמוס האחרון. הוא
של מורכב הציה ושל עטרוס נמי הוה:
באפריון כסוף העי. שהיו מוליכים
אומה מצית אציה לצית בעלה ואפריון
של מעילים וטליתות מוחצות מוקפות
לה: מושלי משלו. לתת אות אמתלא
וטעם לחכמה ליכנס זה בשערי
צינה כגון ממשלות שועלים דאמר
בסנהדרין (דף נח:). כי הוה דרש
ר"מ בפירקא הוה דרש מילתא
שמעתא ומילתא אגדתא ומילתא
מתלי: שקדנים. שוקדין על דלתות
צית המדרש לילה ויום כדאמר
ציצמות (דף סג:). אכל מה אטשה
שנפשי חשקה בתורה: הדרשנים.
שהיה צקי צטעמי המקראות כדאמר
לא זכיתי שמתאמר ייאלת מצרים
ציליות עד שדרשה בן זומא (ברכות
דף יג:). בטל כבוד סורה. שהיה
נותן לצו לדרוש כל קון וקון של כל
אות וכ"ש מציות ימירות ואומיות
ימירות כגון צת וצת אזי דורש
(סנהדרין דף נא:). וזהו כבוד תורה
גדול שאין זה דבר לצטלה: אנשי
מעשה. צטות צחציצותיו ועושה
מעשים מופלאים כדאמר צתענית
(דף כה:). נמטי כשוריד יאמר לחומץ
וידלוק ולעוים להציא ואצים צקריהם:
קטנוס של חסידים. שהיו חסידים
הולכים וכלים והוה היה מקטניס
וסופן: ויו החכמה. זה לא דיענא
מאי היא: משמם ר"ג הוקן בטל
כבוד הסורה. במסכת מגילה (דף כה:).
אמר שד שמת הוה היה צריאות
בעולם ולא היו למידין תורה אלא
מעומד משמת הוה יד חולי לעולם
והולכרו ללמוד תורה מיושצ: בטל ויו
הכהונה. שהיה חכם ועשיר וכהנים
רבים אזכילין על שולחנו: וצני חורין.
מיוחסין: חפו ראשם. שגברה יד
עזי פנים ממוזרש שהם עשירים
ואלו עניים: נדלדלו אנשי מעשה. אין
חש להם: ואין דורש. לישראל: ואין
מקש. עליהם רחמים: שרו חכימא.
התחילו החכמים: ספריא. מלמדי
מינוקות שהם קטנים מן החכמים:
קעמא דארעא. כעמי הארץ:
אולא

שמבובזין דין אביהם לעתיד לבוא אומרים
לפניו רבוננו של עולם מאחר שאתה עתיד
ליפרע מהן למה הקהיתה שיניהם בם אמר
ר' אילעא בר יברכיה אלמלא תפלתו של
דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שנאמר
י' שותה ה' מורה להם וא"ר אילעא בר
יברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק היו ב'
תלמידי חכמים מתכסים בטלית אחת ועוסקין
בתורה שנאמר ה' שמעתי שמעך יראתי
ה' פעלך בקרב שנים חייהו אל תקרא בקרב
שנים אלא בקרוב שנים ואמר ר' אילעא
בר יברכיה⁶ שני תלמידי חכמים המהלכין
בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויין לישורף
באש שנאמר י' ויהי המה הולכים הלך ודבר
והנה רכב אש וגו' טעמא דאיכא דיבור
הא ליכא דיבור ראויין לישורף וא"ר אילעא
בר יברכיה שני ת"ח הדרין בעיר אחת ואין
נוחין זה לזה בהלכה אחד מת ואחד גולה
שנאמר⁴ לגום שמה רוצח אשר ירצה את
רעהו בבלי דעת ואין דעת אלא תורה
שנאמר⁵ נדמו עמי מבלי הדעת אמר ר'
יהודה בריה דר' חייא כל ת"ח העוסק
בתורה מתוך הדחק תפלתו נשמעת שנאמר
⁶ כי עם בציון ישב בירושלים בכה לא תבכה
חנון יחנך לקול זעקך בשמעתו ענד וכתוב
בתריה⁷ ונתן⁶ ה' לכם לחם צר ומים לחץ
ר' אבהו אומר משביעין אותו מזיו שכינה
שנאמר⁷ והיו עיניך רואות את מוריד ר'
אחא בר חנינא אומר אף אין הפרגוד נגעל
בפניו שנאמר⁷ ולא יכנף עוד מוריד: רשב"ג
אומר משום ר' יהושע מיום שחרב בהמ"ק
אין וכו': אמר רבא בכל יום ויום מרובה
קללתו משל חיירו שנאמר⁸ בבקר תאמר
מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר הי
בקר אילימא בקר דלמחר מי ידע מאי הוי
אלא דחליף ואלא עלמא אמאי קא מקיים
אקדושה דסידרא ואיהא שמייה רבא דאגדתא
שנא' ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא
סדרים הא יש סדרים תופיע מאופל: ולא
ירד טל לברכה וגיטל טעם פירות וכו':
תניא ר' ש' בן אלעזר אומר טהרה בטלה
טעם וריח מעשר ביטל שומן דגן רב הונא
אשכח תומרתא דחינוניתא שקלה כרכה
בסודריה אתא רבה בריה א"ל מורחיא ריחא
דחינוניתא א"ל בני טהרה יש כך יהבה
ניהליה אדהכי אתא אבא בריה שקלה יהבה
ניהליה א"ל בני שמחת את לבי והקהיתה את
שיני היינו דאמרי אינשי רחמי דאבא אבני
רחמי דבני אבני דהוו ליה רב אחא בר יעקב
איטפל ביה רבב יעקב בר ברתיה כי גדל
ברך אנה והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר

שמבובזין דין אציהם. קורעים דין אציהם שכשצאין לדגום אומרים
לפניו וכו': הקפידה שיניהם. למה האכלתם ונערתם עלינו צמותינו
ונפרעת מהם צחייהם: מוכרי רבב. רבב הוא דבר מאוס כגון חלב
ושומן ונדבך צבגדים ונמאסין ואין לך אדם מתעסק צהם אלא עני:
שיפה ה' מורה להם. לעיל מיניה
כתוב כי לא נלחם ישכח אציון תקות
עניס תאכד לעד. שמה ה' מורה
להם תן להם מרות לאותן עניים
עושר שיכו הגוים נוהגין צהם
כבוד וידעו הגוים שהן אנוש ואינם
אלהות שאין כל הכבוד והגדולה
שלהם: מספסין צטלים אחם. משום
עוני: בקרב שנים. אותה פעולה שלך
דהיינו דבר תורה שהיא צקירוב שנים
שנים צריכין להתקרב יחד ציקוי
אחד: חיישו. רפאחו והרווח להם
ומן להם חיותם: המה הולכים הלך
ודבר. דבדרי תורה. צאליהו וצאלישע
כתוב: ראויין לישורף. שעל מנת כן
צא הרכב אש עליהם: אחד מת.
ע"י חזירו שהרבו בשוגג וזה גולה
לערי מקלט¹ ואם אין כאן מיתה סימן
למיתה² וגלות סימן לגלות שאחד
מת ואחד גולה: צבלי דעם. על
שלא היה להם דעת להיות מלמדין זה
אם זה ולמדן זה מזה: נדמו עמי.
וקיפיה דקרא ותשכח תורת אלהיך:
יו עם צליון ישב. אלו יושבי ישיבת
תורה וקיפא דקרא חנון יחנך לקול
זעקך: לחם צר. צמי הכתוב מדבר
צמי צמזמזותיו קשין עליו ואעפ"כ
יושב ועוסק בתורה: והיו עיניך וגו'.
וכן בתריה כתוב ולא יכנף: פרגוד.
מחיצה: לא יכנף. לא יתכסה ממך
צכנף צגדו ומחיצתו: דלמחר. מי
יתן שיצא יום: מי ידע. אם ייטב
מן הלילה: אלא דחליף. מי יתן והיה
זה יום הצא מזה שצבר: אלא עלמא
אמאי מקיים. מאחר שהקללה הולכת
מתיד ורבה: אקדושה דסידרא. סדר
קדושה שלא תקנוה אלא שהיה כל
ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר
מועט שאומר קריאתו ותרומתו והן
כעוסקין בתורה וכיון שנהג בכל
ישראל בתלמידים וצעמי הארץ ויש
כאן שמים קדושת השם ותלמוד התורה
כתוב הוא. וכן יהא שמה רבה מצדך
שעונין אחר הגדה שדרשך דורש
צבדים בכל שבת היו נוהגין כך וסם
היו נקצצין כל העם לשמוע לפי שאינו
יום של מלאכה ויש כאן תורה
וקידוש השם: סדרים. סדרי פרשיות
דתורה: טהרה. שפסקה מישאל:
ציעולה טעם. הפירות וריחם
שממך שהיו טהורים ונוהגין צטהרה
אף הקצ"ה מטהר פירותיהן מריח
רע ומטעם רע: מעשר ציעול
שומן דגן. צעון פיסוק מעשרות
פסק שומן הדגן כשמו של מעשר
דאיכרי חלב כדכתוב כל חלב ייהר וגו'
(במדבר יח:). דחינוניתא. שמינה ויש

מסורת הש"ס

(א) תענית י. (ב) [מוספתא
פטרו"ע"ש], (ג) גיטין. (ד) נדה
סא. (ה) מגילה כא.
(ו) רש"י ד"ה
(ז) גיטין ע"י רבי
(ח) י"א ואם כן,
יחשע], (י) י"א ואם כן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומן לבם אדני
לחם צר: (ב) רש"י ד"ה
אחד וכו' סימן למיתה
איכא וגלות:

גליון הש"ס

בתנאי. יונית. עין
מוספות מנחות דף סד
ע"צ ד"ה אחר וצרי"ש
פ"א מ"א דפאה: שם
משמת רבי בשל
עונה. עין מוספות
מנחות דף קג ע"צ ד"ה
אומי יום:

מוסף רש"י

הלך דובר. ואספי
כתביה לנאשעין דמי
לאו שהיו הולכין צעומה
של הלה לא היו
ניולין (תענית י.). אלא
דחליף. מי יתן צוק של
שמים. שהציות מתחזקות
תמיד וכל שעה מרובה
קללתה משלפניה (דברים
כח טו). בפולמוס של
אספסינוס. חיל שהעלה
אספסינוס קודם שגא
טיטוס עליהם (גיטין י.ז).
גזרו על עטרוס כלות.
משום צער (שבת נח:).

א"ל אשקין מיא אמר לו לאו בריך אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר
ברתך אנא: מתנאי⁹ בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרוס חתנים ועל האירוס בפולמוס של טיטוס
גזרו על עטרוס כלות ושלא ילמד אדם את בנו * יוונית בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא הכלה באפריון בתוך
העיר ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר משמת ר"מ בטלו מושלי משלם משמת בן עזאי
בטלו השקדנים משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת ר"ע בטל כבוד התורה משמת ר' חנינא בן דוסא
בטלו אנשי מעשה משמת ר' יוסי קטנתא פסקו חסידים ולמה נקרא שמו קטנתא שהיה קטנתא של חסידים
משמת רבי יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה משמת ר"ג הוקן⁹ בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות משמת
רבי ישמעאל בן פאבי בטלה זיו הכהונה * משמת רבי בטל ענוה ויראת חטא: (גמ' ת"ר) (א"ר פנחס בן יאיר
אומר משחרב בהמ"ק בושו חברים ובני חורין וחפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע ובעלי
לשון ואין דורש ואין מבקש ואין שואל על מי לנו להשען על אבינו שבשמים ר"א הגדול אומר מיום
שחרב בית המקדש שרו חכימא למהוי כספריא וספריא כחזניא וחזניא כעמא דארעא ועמא דארעא
אולא